

sta medlejši, in menda je čutil to prevajalec sam, kajti jezik je posebno v zadnji čudno okoren, nekaj stavkov skoraj nerazumljivih. Arcibašev, ki slika grozne ruske razmere s pretresljivo realitiko in plastiko, bi zaslužil, da ga imamo v dovršenem prevodu.

J. Premk.

Ante Beg, Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju. Ponatisk iz „Popotnika“. Založil pisatelj 1912. V. 8°. 31 str. Cena s poštnino vred 50 v.

Begova brošura nam odkriva žalostno sliko našega narodnega propadanja na Koroškem: kjer smo še bili pred polstoletjem gospodarji, tam je danes slovenska beseda prepovedana. Ni vsega kriv močnejši nasprotnik, ki nam kljub jasnim državljanskim zakonom brezobzirno ruši temelj narodne samobitnosti — ljudsko šolstvo, mnogo je zakrivilo „delovanje“ sedanjih „voditeljev“. Andr. Einspieler, Rudmaš, A. Janežič niso več našli nesebičnih, idealnih naslednikov, in tako je Begova razprava obenem ostra obtožnica sedanjega lažinarodnjaštva.

—l— *Tunsko*

Slovanstvo. Obraz jeho minulosti a přítomnosti. S mapou Slovanstva. V Praze. Nákladem Jana Laichtera na Král. Vinohradech. 1912. V. 8°. XV+777 str. Cena broš. 12 K 50 v.

Po knjigi prof. dr. L. Niederla „Slovanský svět“, ki podaja zemljepisno in statistično sliko današnjega Slovanstva, je izšlo v istem založništvu novo znamenito delo o Slovanstvu. L. 1908. se je vršil v Pragi slovanski shod, ki je sprožil misel, naj se izda popularno delo, ki bi podajalo resnično in celotno sliko današnjega Slovanstva, in odbor „Češkega narodnega sveta“ je to misel uresničil s pomočjo čeških strokovnjakov. Tako je nastalo delo, ki je pisano simpatično ter znanstveno trezno in objektivno. Take vsestransko celotne slike Slovanstva ni do zdaj imela niti češka niti kaka druga slovanska ali tuja literatura.

Knjiga obsega tri dele. Prvi del, o zgodovinskem razvoju Slovanstva, je napisal dr. Jar. Bidlo. V njem je očrtan postanek slovanskih držav, razcvit Slovanstva v srednjem veku, doba slovanskega preporoda in romantike in končno struje realizma in socializma. Ne povsem resnična je trditev o slovenščini, češ da „ima slovenščina še vedno značaj nekake neustaljenosti“, vsled boja med dolenjščino in gorenjščino v začetku 19. stoletja in vsled poskusov v dobi ilirizma, da bi jo prilagodili hrvaščini (str. 88).

Drugi, najobširnejši del popisuje sodobno stanje Slovanstva. O bivališčih in statistiki Slovanov poroča dr. A. Boháč. Zanimivo je demografično dejstvo glede razmerja obeh spolov, da je pri južnih Slovanih več moških kakor žensk, izvzemši Slovence, ki tvorimo v tem oziru prehod k Čehom in Poljakom. Kar se tiče splošne izobrazbe smo Slovenci med Slovani na drugem mestu, Čehi imajo 4·3%, analfabetov, Slovenci 23·9%, Hrvati 74·1%. Ameriška statistika izseljencev stavi Čeha glede gramotnosti pred Francoze in Nemce, Slovence pa šteje s Hrvati skupaj in tako pridemo za Slovake; v tem oziru se nam gotovo dela krivica (prim. str. 155). — Državne uredbe in državnopravni položaj slovanskih narodov nam riše prof. dr. Karel Kadlec. Članek o Slovencih je temeljit in se opira na spise dr. Lončarja in na informacije dr. B. Vošnjaka. — O verskih in cerkvenih razmerah med Slovani piše spet dr. Jar. Bidlo, o autokefalnih cerkvah pravoslavnih Slovanov pa dr. Kadlec. Zelo važna je razprava o slovanskem šolstvu, ki še nikjer ni bilo tako pregledno obdelano, napisal jo je Ant. Jiráček. Kako resnične so avtorjeve besede, da bi vsak zaveden Slovan, posebno oni, ki dela politično, moral imeti v sebi trdno prepričanje, da prinese le prosveta in izobrazba Slovanom politično svobodo in gmotno blagostanje; zato je potrebno zadostno število dobrih šol vseh vrst;

časopisje pa ima dolžnost, da opozarja na pomanjkanje teh ali onih šol v primeri s tujcem (str. 408 in 409). Pisatelj priznava, da je slovensko šolstvo vzlic vsem zaprekah in težavam v zadnjih 30 letih zelo napredovalo, narodna zavednost in nivo izobrazbe sta se pri Slovencih znatno dvignila. Lep je pregled slovanskih literatur prof. J. Máchala; obdelana je povsod le najnovejša in sodobna literatura. Prav dobro je očrtana naša slovenska književnost; z ljubeznijo in razumevanjem piše o naši „moderni“, o Ketteju in Murnu, o Župančiču in Cankarju. — O ruski, poljski, češki in jugoslovanski upodablajoči umetnosti razpravlja Fr. Táborský. Rusi so največja potencia, posebno v arhitekturi, Poljaki briljirajo v slikarstvu, Čehi imajo par velikih mojstrov, Poljakov in Rusov pa še ne dosežejo. Južni Slovani se šele umetniško probujajo, imajo pa velikega kiparja Meštrovića. Slovenska moderna je še vsa pod absolutno vlado novoimpresionizma; Slovenci so skoro sami mehki liriki: Jakopič, Jama, Grohar. Neresnična pa je trditev, da ni še nič slovenskega v njih slikah, „nobene posebne note, nobenega plemenskega akcenta“ (str. 596). — Članek o slovanski glasbi dr. Zdenka Nejedlega se nič ne ozira na razvoj slovenske glasbe, vsaj moderna („Novi akordi“) bi to zaslužila. — Sledi razprava Jana Hejreta o slovanski žurnalistiki. Poglavlje o Slovencih je pisano toplo in informativno kljub nekaterim netočnostim. — V tretjem delu beremo članek dr. Jos. Scheinerja o Sokolstvu, ki mu je vodilna vloga v zbliževanju slovanskih narodov. Končno slede še informacije o turistik v slovanskih deželah. Dr. Boh. Franta navdušeno hvali lepoto slovenskih krajev.

Delo je nepopolno, ker mu manjka važni oddelek o gospodarskih razmerah pri Slovanih; pogrešamo tudi informacij o organizaciji znanstvenega dela, o slovanskih glediščih; dobro došla bi nam bila navedba glavnih literarnih virov. Sicer pa ostane „Slovanstvo“ delo trajne vrednosti, trden kamen k podlagi prave slovanske vzajemnosti.

Dr. Vinko Zupan.

† **Dr. Ljudevit Mihajlovič Jenko.** Po daljšem bolehanju je 5. februarja t. l. umrl v Ljubljani dr. med. Ljud. Jenko, iskren rodoljub, ki je posvetil ves svoj prosti čas ideji kulturnega zbližanja Slovanov z ruskim narodom. Da bi širil znanje ruskega jezika med Slovenci, je ustanovil „ruski kružok“ v Ljubljani, kjer je dosegel lepe uspehe. Literarno je malo deloval; bil je sotrudnik Podgornikovemu „Slovanskemu Svetu,“ za katerega je poslovenil A. I. Eljsinovo „Rusko pravopisje za učeče se“ (Trst 1892).

Vodnik in Prešeren — člana Kazine. Začetek ljubljanske Kazine sega v leto 1799. V prvem nadstropju tedanjega gledišča so se shajali moški iz boljših krogov na zabavo. Kot društvo z gotovimi pravili se je ustanovila Kazina za francoske okupacije leta 1810. Tedaj je imela prostore najete na Glavnem trgu št. 8., potem št. 5. (H. Costa, Reiseerinnerungen 34), naposled izza konca leta 1820. v Gerliczyjevi hiši v Gosposki ulici. Leta 1810. je štela Kazina 178 članov, med njimi Valentina Vodnika, škofa Antona Riccija in razne opravnike francoske vlade